

Zichtbare en onzichtbare ontwikkelingen op de weg naar SEPA

De contouren van één Europese betaalruimte (SEPA) tekenen zich geleidelijk af. Zichtbare en voor consumenten en bedrijven vaak onzichtbare ontwikkelingen dragen hier aan bij.

De internetbankieromgeving wordt aangepast, de magneetstrip zal op termijn verdwijnen en op vakantie kan steeds vaker met de eigen pinpas worden betaald. Veel voorbereidingen zijn al afgerond, toch is er nog een lange weg te gaan.

Voortgang naar één Europese betaalruimte

De vorming van één Europees betaalgebied is van invloed op iedereen. Niet alleen op banken, maar ook op consumenten, bedrijven en overheidsinstellingen. Consumenten zullen uiteindelijk met één bankrekening en één set betaalmiddelen betalingen in heel Europa kunnen doen. Daarnaast kunnen consumenten profiteren van nieuwe, snellere en efficiëntere manieren van betalen die juist door deze open Europese markt worden gestimuleerd. Winkeliers zullen in een goed functionerende Europese betaalruimte een ruime keuze uit aanbieders van betaaldiensten en leveranciers van betaalautomaten hebben. Dit grotere aanbod betekent meer concurrentie, hetgeen prijsverlagend kan werken. Bedrijven en overheidsinstanties hebben bovendien de mogelijkheid om hun eurobetalingen te centraliseren en te stroomlijnen.

De voortgang naar één Europese betaalruimte is een complex en langdurig proces waarbij heel veel partijen zijn betrokken. De Europese overschrijving en de Europese incasso laten nog geen grote gebruikersaantallen zien. In Europa was het gebruik van de Europese overschrijving in augustus van dit jaar 9,3% van het totaal aantal overschrijvingen, en dat van de incasso nog maar 0,07%. Er zijn een paar landen in Europa die al heel ver zijn in de overgang naar Europese betaalmiddelen. In Nederland was het gebruik van de Europese overschrijving minder dan 1% van het totaal aantal overschrijvingen. Hoewel vrijwel alle banken in de eurolanden voldoen aan de nieuwe standaarden en bereikbaar zijn voor de Europese betaalmiddelen blijkt dit onvoldoende te zijn om de overgang naar één betaalruimte te bewerkstelligen.

Een aspect dat bijdraagt aan het langzame tempo van de overgang naar de Europese overschrijving en incasso is het ontbreken van een einddatum van de 'oude' betaalmiddelen. Eind 2009 heeft de Europese Commissie opdracht gekregen van de ministers van Financiën om met een regelgevingsvoorstel voor een einddatum te komen. Het Eurosysteem adviseert in haar voortgangsrapport van oktober 2010 twee einddata: november 2012 voor de overschrijving en november 2013 voor de incasso. Dit zou betekenen dat in Nederland zowel banken, bedrijven als overheidsinstellingen hun migratieprocessen naar de nieuwe Europese betaalmiddelen moeten versnellen.

Banken

Zoals gezegd zijn de Europese overschrijving (sinds 2008) en meer recent de Europese incasso in de markt geïntroduceerd. Bijna 4500 banken in Europa kunnen Europese overschrijvingen verwerken en ongeveer 3400 banken kunnen beide varianten van de Europese incasso afhandelen. Voor elk betaalmiddel zijn standaarden en regels ontwikkeld die alle partijen gebruiken. Hoewel het nu mogelijk is om Europees te betalen blijkt het in de praktijk nog niet zo gemakkelijk te zijn. Dit komt omdat banken nog bezig zijn met het inrichten van additionele diensten. Zo zijn er bijvoorbeeld in Nederland nog geen papieren acceptgiro- en overschrijvingsformulieren beschikbaar, die aan de nieuwe standaard voldoen. Ook maakt de internetbankieromgeving van banken Europees betalen nog niet op een gebruiksvriendelijke manier mogelijk.

Momenteel is er, op verzoek van Nederland en enkele andere markten, een derde variant van de Europese incasso in ontwikkeling: de zogenoemde *SEPA Fixed-Amount*. Bij deze variant bestaat geen recht van terugboeking. De variant is goed bruikbaar voor aankopen waarbij het recht van terugboeking niet gewenst is. Zo is het een goede vervanging voor de machtiging voor kansspelen, die evenmin een terugboekrecht kent.

Naast de Europese overschrijving en incasso, moeten ook de betaalpassen Europees worden. Op dit moment zijn Maestro en V-pay de enige merken waarmee in heel Europa 'gepind' kan worden. In een aantal landen blijft voorlopig de nationale betaalpas bestaan en is er een samenwerkingsverband met een internationaal merk, het zogenoemde *co-branding*. In Nederland is niet voor deze optie gekozen en zal het merk PIN verdwijnen. Europese betaalpassen zijn voorzien van een EMV-chip. Dit is om de beveiliging van betaalpassen te vergroten. Op dit moment is in Nederland de migratie in volle gang. 94% van de pinpassen zijn voorzien van de nieuwe technologie, 80% van de betaalautomaten en alle geldautomaten. Streven is om de migratie eind 2011 te hebben voltooid.

Overheidsinstellingen

De publieke sector speelt vaak een belangrijke rol in de landen waar het gebruik van de Europese overschrijving al relatief hoog is (zoals België en Slovenië). In de publieke sector worden veel betalingen verricht en daarom is deze sector belangrijk in de overgang naar nieuwe betaalmiddelen. In Nederland is de publieke

sector goed op de hoogte van de Europese betaalruimte en druk bezig met de voorbereidingen om gebruik te gaan maken van de Europese overschrijving en de Europese incasso. De ministeries van Algemene Zaken, Buitenlandse zaken en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zijn al volledig over op gebruik van de Europese overschrijving.

In het derde kwartaal 2010 zijn ongeveer 235.000 Europese overschrijvingen verricht door publieke instellingen. In vergelijking tot het totale aantal transacties van de publieke sector is dit nog geen 1%. Een aantal grote publieke instellingen heeft plannen om in de tweede helft van 2011 over te gaan op het gebruik van Europese betaalmiddelen. Meer dan de helft van de gemeentes is van plan om in 2012 en 2013 over te gaan.

Softwareleveranciers

In de overgang naar Europese betaalmiddelen hebben softwareleveranciers een belangrijke taak. Zij moeten softwarepakketten aanpassen waardoor bedrijven in hun administratie de nieuwe standaarden kunnen hanteren. Uit de SEPA migratiemonitor (onderzoek DNB 2010) blijkt dat een deel van de softwareleveranciers op de hoogte is van de Europese betaalruimte en al pakketten aanbiedt die voldoen aan de Europese betaalstandaarden. Een groot deel is echter nog bezig met de ontwikkeling of heeft nog niets gedaan. Communicatie naar deze groep over de Europese betaalruimte is dan ook van groot belang. In november is er bijvoorbeeld een informatiebijeenkomst georganiseerd door de Stuurgroep SEPA (bestaande uit de Nederlandse banken, Currence en de Nederlandsche Bank), speciaal voor deze sector. In buurland België zijn softwareontwikkelaars al een stuk verder. Nagenoeg alle bedrijven zijn klaar met de invoering van de nieuwe standaarden in hun softwarepakketten voor de Europese overschrijving. Met de software voor invoering van de Europese incasso zijn softwarebedrijven druk aan de slag.

Bedrijven

Voor bedrijven is de komst van de Europese betaalruimte ingrijpend. Zij moeten hun administratieve systemen aanpassen, alle rekeningnummers omzetten en moeten het internationale bankrekeningnummer en de identificatiecode van de bank (IBAN- en BIC) vermelden op rekeningen, briefpapier, etcetera. Winkeliers moeten nieuwe of aangepaste betaalautomaten hebben

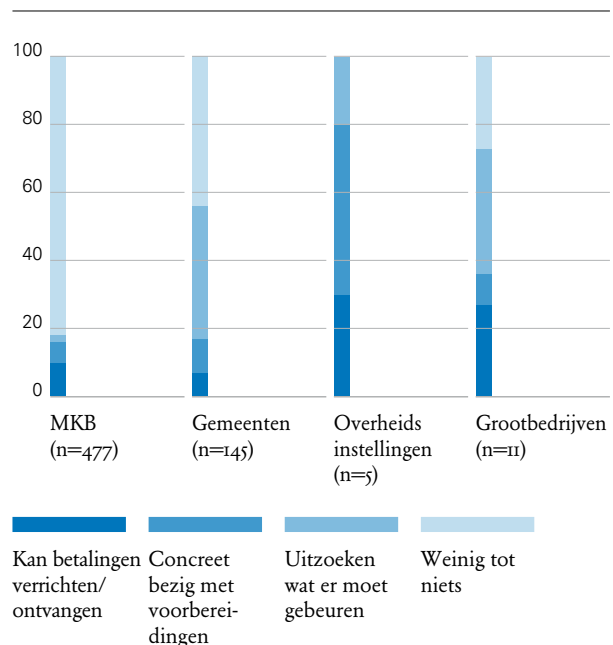
om betaling met de nieuwe EMV-technologie mogelijk te maken.

Het binnenlands gebruik van de Europese betaalmiddelen is tot dusverre voor alle bedrijven vrijwel nihil. Onder bedrijven is er een groot verschil in voorbereiding tussen grootbedrijven en het midden- en kleinbedrijf (MKB). Uit de SEPA migratiemonitor blijkt dat in het MKB ruim 80% nog geen voorbereidingen heeft getroffen voor zowel de Europese overschrijving als de Europese incasso (zie grafiek 1 en 2).

Veel van de ondervraagde MKB-bedrijven gaven aan niet te weten dat er veranderingen moeten plaatsvinden. Andere factoren zijn het nog niet beschikbaar zijn van aangepaste administratieve pakketten en het nog niet volledig ingericht zijn van de bancaire aanleverkanalen voor deze doelgroep. Bij de grootbedrijven is het anders. Hier zijn veel bedrijven al in meer of mindere mate bezig met de benodigde voorbereidingen voor de Europese overschrijving en in iets mindere mate voor de Europese incasso. 61% van de MKB-bedrijven en 73% van de grootbedrijven geeft aan een voorkeur te hebben voor één einddatum om in één keer over te gaan op de Europese betaalmiddelen.

Grafiek 1 Fase overgang Europese overschrijving

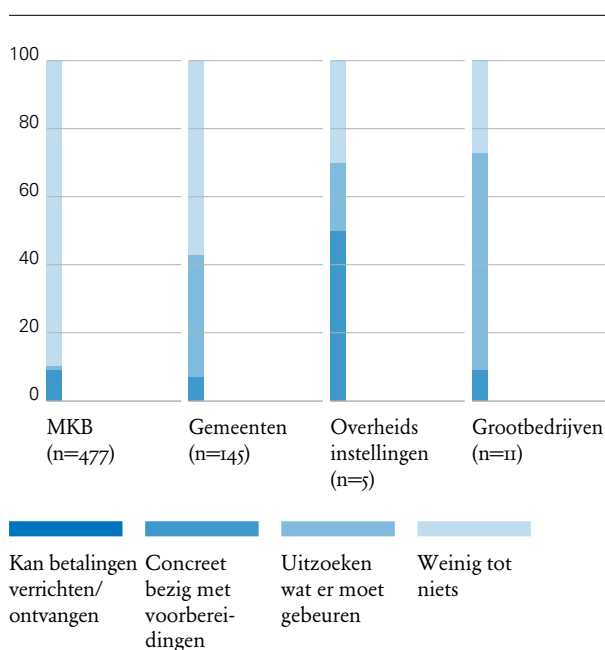
In procenten

Bron: SEPA bedrijvenmonitor.

Grafiek 2 Fase overgang Europese incasso

In procenten

Bron: SEPA bedrijvenmonitor.

Consumenten

Vanaf één betaalrekening kan met de komst van SEPA aan iedereen in Europa worden betaald. Maar ook op vakantie is de komst van één Europese betaalruimte merkbaar. Er kan nu niet alleen gemakkelijk geld worden opgenomen, maar ook kan in steeds meer winkels gemakkelijk betaald worden met een Nederlandse betaalpas. De EMV-chip vergt een andere wijze van betaalpasgebruik. Bij een betaling moet de betaalpas in de betaalautomaat worden gestoken en gedurende de hele transactie in de automaat blijven. In het buitenland is dit vaak al het geval, in Nederland gaat dit nog komen. Uit een proef in Amsterdam is gebleken dat deze nieuwe manier van pinnen voor consumenten geen grote problemen oplevert. Wel is hulp van kas-sapersoneel bij de eerste betaling belangrijk.

Voor consumenten zal er geen verschil meer bestaan tussen binnenlandse en buitenlandse betalingen. Voor beide transacties zal gebruik gemaakt moeten worden van het internationale bankrekeningnummer (IBAN). Uit onderzoek naar grensoverschrijdend betaalgedrag door Nederlanders, blijkt dat 55% van de respondenten nog niet weet waar zij hun eigen IBAN kunnen vinden.

40% van de respondenten heeft iets gelezen of gehoord over de Europese betaalruimte. Bijvoorbeeld via de krant, televisie of eigen bank. Er is een duidelijk

stijgende trend te zien in het gebruik van de pinpas in het buitenland. De EMV-pas van de Nederlandse consument wordt op steeds meer plaatsen in het buitenland geaccepteerd. Steeds minder mensen zijn ontevreden over de acceptatie, gebruiksvriendelijkheid en veiligheid van de pinpas in het buitenland. Het aantal girale betalingen naar het buitenland is niet significant toegenomen.

Verwachtingen voor de komende jaren

De basis is gelegd om Europees te kunnen betalen. Maar verdere ontwikkelingen zijn te verwachten. Zo wordt er gewerkt aan een Europees raamwerk voor online betalen in webwinkels. Het idee daarbij is dat je ook op buitenlandse websites via een link naar je eigen internetbankieromgeving kan worden geleid en op die manier kan betalen. Op dit moment werken drie spelers op het gebied van online betalingen binnen Europa, waaronder het Nederlandse iDEAL, samen aan interoperabiliteit tussen hun systemen. Andere aanbieders kunnen aansluiten.

Over enkele jaren zullen ook machtigingen online kunnen worden afgegeven. Dit is nieuw in Europa en zal de huidige papierstroom rond machtigingen kunnen terugdringen. Vooral voor grote incassanten en webwinkels is dit voordelig.

Voorts wordt een raamwerk ontwikkeld voor mobiel betalen, maar concrete Europese initiatieven zijn er nog niet. In Nederland hebben de grootste banken (ABN Amro, ING, Rabobank) en mobiele operators (T-Mobile, Vodafone, KPN) de handen ineen geslagen en zijn voornemens een joint venture te starten. Hiermee willen ze zich richten op mobiel betalen met één uniform systeem, dat wel moet kunnen aansluiten op toekomstige Europese ontwikkelingen. Het initiatief staat bekend onder de naam 'Sixpack'.